

Vaikuttavuuskertomus 2: Hiljaisten toimijoiden huomioon ottaminen lainvalmistelussa ja lakien toimeenpanossa

Vaikuttavuustavoite:

Hiljaisten toimijoiden olosuhteita ja arjen realiteetteja ei riittävästi tunnisteta lainvalmistelussa. Myös heitä koskevia lakeja toimeenpaneuvien tahojen kuuleminen lainvalmistelussa on puutteellista. Kummankin tahon kokemustiedon huomioon ottaminen vahvistaisi lainvalmistelun tietopohjaa, tuottaisi toimivampia lakeja ja vähentäisi laeista aiheutuvia tarkoittamattomia haittoja. Hiljaiset toimijat ovat tällaisille haitoille erityisen alttiita. Hiljaisten toimijoiden kuulemiseen lainvalmistelussa ei tällä hetkellä ole olemassa riittäviä menetelmiä. Hiljaiset toimijat eivät osallistu kuulemisiin, joiden suhteen heidän tulisi itse olla aktiivisia. Heillä ei ehkä ole siihen riittävästi resursseja, kykyä, halua tai mielenkiintoa – tai edes ääntä, jota voisi kuulla. Lainvalmistelijan vastuulla on kuulla niitä tahoja, joihin lait vaikuttavat. Toteuttaakseen tarkoituksenmukaisesti velvollisuuttaan kuulla hiljaisia toimijoita, lainvalmistelijat tarvitsevat uudenlaisia menetelmiä, jotka huomioivat hiljaisten ryhmien olosuhteet ja erityistarpeet. SILE-hanke pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen kehittämällä yhteistyössä hiljaisten toimijoiden, järjestöjen, lainvalmistelijoiden ja toimeenpanijoiden kanssa mallin hiljaisten toimijoiden kuulemiseen lainvalmistelussa.

Mitä LITERACY-ohjelman tavoitetta vaikuttavuuskertomus käsittelee?:

Hanke tutkii eri työpaketeissa, miten hiljaisia on kuultu lainvalmistelussa, ja analyseistä keskustellaan koko monitieteellisen hankkeen kesken. Lisäksi on järjestetty työpajoja ja haastatteluja, joilla on kartoitettu mm. hankekumppanien näkemyksiä hiljaisten toimijoiden asemasta ja heidän tiedontarpeitaan, toiveitaan ja ehdotuksiaan hankkeelle. Hankkeen esittelyvideo tehtiin koko tutkimusryhmän voimin. Suunnitteilla on tehdä yhdessä sidosryhmille ja hiljaisille toimijoille suunnatut videot lainvalmisteluprosessista ja kuulemisprosesseista (todennäköisesti yhdessä oikeusministeriön kanssa). Hankkeessa on lisäksi tekeillä teoreettinen yhteisartikkeli hiljaisten toimijoiden käsitteestä, jonka kirjoittamiseen osallistuu tutkijoita useasta työpaketista. Prosessissa yhdistyy oikeustieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen näkökulma sekä eläinten hyvinvointitutkimus. Lisäksi joulukuun Breaking the Silence II-seminaarissa yhdistyivät samat näkökulmat. Tapahtumassa pyrittiin kehittämään eri ryhmien välistä dialogia, hiljaisten toimijoiden kuulluksi tulemistä ja realiteettien huomioon ottamista lainvalmistelussa. Hiljaisten toimijoiden käsite on vuoden aikana tarkentunut; hiljaisten äänen korostamisesta on siirrytty kohti hiljaisten kokemustiedon tavoittamista eri tavoin.

Keinot:

SILE-hanke on tavannut OM:n demokratia ja julkisoikeus -yksikön edustajia, jotka vastaavat kuulemiskäytäntöjen ohjeistamisesta. Sidoryhmiä on kutsuttu esiintyjiksi ja yleisöksi tapahtumiin, esimerkiksi hiljaisten toimijoiden kokemustietoon keskittyneen ”Breaking the Silence II” -tapahtumaan joulukuussa 2021. SILE on konkreettisesti edistänyt hiljaisten toimijoiden kuulemistä esimerkiksi osallistamalla erilaisiin lainvalmisteluun ja kuulemiseen liittyviin työryhmiin. Osa työpaketeista on ollut mukana toimintatutkimuksessa/pilotissa (vangit, lastensuojelulapset), joissa on suunniteltu tai kehitetty vankien ja sijoitettujen lasten kuulemistä. Vankeuslain ja tutkintavankeuslain uudistuksessa SILE-hankkeen tutkija on suunnitellut työryhmän kanssa vankien kuulemistä. Kansallisen lapsistrategian pilotissa SILE-

tutkija on osallistunut lasten ja nuorten kuulemista koskevaan pilotointiin ja kuulemisoppaan kirjoittamiseen ja esitellyt sen tuloksia eri tapahtumissa. Erätaukokoulutuksen oppeja on tarkoitus hyödyntää hankkeen työpajoissa.